

Carta oberta a Pere Rovira sobre literatura i tecnologies digitals

Contra el moralisme cultural

JOAN-ELIES ADELL

Benvolgut Pere, no sé si coneixes la frase que s'atribueix a Leonardo da Vinci en què afirma que "l'adquisició de qualsevol coneixement sempre és útil a la ment, perquè pot esborrar pensaments inútils i preservar els bons; ja que res no pot ser estimat o odiat si prèviament no és comprès". Penso que les paraules del savi renaixentista em poden servir en contextualitzar aquesta rèplica al teu article del 21 de juliol i que, modestament, crec que està escrit des de la desconexió del tema tractat. Només això pot explicar tota la sèrie de prejudicis i d'inexactituds que impregnen el text. I saps que ho faig des de la més profunda admiració envers la teua obra poètica i dietarística i des del més absolut respecte personal. Crec que tot el teu article parteix d'una premissa errònia: que les tecnologies digitals -l'ordinador, Internet, etc.- van contra la literatura. Afirmació que és absolutament falsa: no només tu mateix afirmes que escrius en ordinador portàtil sinó que estic ben segur que bona part dels llibres que has publicat han necessitat de la tecnologia digital per ésser impresos. Entenc la teua apel·lació a la lectura, a la pausa, a l'absència de velocitat. I la subscripció. Però això no ha de sig-

nificar, per posar un cas comparable, que hem de retornar als carros i defugir els cotxes o els avions, per tal de contemplar millor el paisatge. O rebutjar l'ús de la tecnologia per a la producció d'un bon vi, per experimentar amb diferents varietats de raïm, perquè després calga la quietud del celler o que la degustació s'haja de fer en unes condicions adients. Evidentment la lectura ha de ser tranquil·la, pausada, intel·ligent i crítica. I també l'escriptura. I penso que l'ordinador i Internet ajuden més que no molesten, a l'hora d'escriure o, en tot cas, no fan que algú siga pitjor escriptor (tampoc no el fan millor, però sí amb un accés més ràpid a la informació i el saber).

En el teu escrit t'autodefinies com a "conservador", per recelar de la novetat. Jo més aviat la qualificaria de poruga i mandrosa. I és que, curiosament, el de la literatura és un dels pocs camps en què la gent l'enorgulleix de rebutjar qualsevol novetat, vista com una agressió, i no pas com un desafiament. I la resposta no és només "conservadora", com tu deies, sinó més aviat cínica: de moralista cultural. Així és com Umberto Eco va definir aquelles

persones que, amb indubtable intel·ligència, saben identificar a la primera l'aparició de nous fenòmens ètics, sociològics i estètics però que, un cop els ha identificat amb claredat, defugen -per mandra, per por o per esnobisme- l'empresa més perillosa de posar-se a analitzar-los i tractar de descobrir les causes, els efectes a llarg termini o les particularitats del seu funcionament. El "moralista cultural", segons Eco, prefereix, amb la mateixa intel·ligent perspicàcia, estigmatitzar-los a la llum d'un pretès "humanisme".

Sembla que en certs ambients literaris encara queda bé, llueix, això de rebutjar la tecnologia, sense saber què aporta, quin ús en podem treure per aplicar-lo a la creació i a l'estudi de la literatura. Només l'arrelament d'aquesta concepció *apocalíptica* pot explicar que, recentment, un catedràtic de teoria literària d'una universitat catalana rebutgés públicament un llibre en què vaig col·laborar perquè, segons ell, contribuïa a matar la literatura. Es tracta d'un assaig que reflexiona sobre els nous escenaris que les tecnologies digitals han obert per a la literatura: que pretén ajudar a entendre i interpretar el nostre present. No imagino cap altra disciplina acadèmica en què es tolerés una actitud tan patètica i apriorística d'un professor universitari. O tan covarda.

És curiosament un autor que podríem situar en l'òrbita conservadora de la reflexió sobre l'arribada dels mitjans electrònics a la literatura, que en el cas de Alvin Kernan, que en el seu llibre *The Death of Literature* (1986) exposa de forma clara i convincent com, en el món occidental modern, ha estat la tecnologia l'encarregada de protagonitzar o d'impulsar l'orientació dels canvis culturals. Kernan no únicament es refereix als canvis impulsats per l'ordinador, sinó que també explica com l'aparició d'invents com ara l'automòbil, la píndola, la televisió o les bombes han afectat tots els nostres valors culturals i ordenaments socials (des de les relacions internacionals fins a la moral sexual). L'acceleració del canvi tecnològic ha revolucionat tota la nostra vida, fins al punt d'afectar la manera en què són concebuts els nostres processos mentals.

També la nostra concepció actual de la literatura la devem a una tecnologia concreta, la impremta, que ara, per alguns, resulta transparent, però que, en el seu moment, va canviar la concepció de la cultura i del saber. La literatura, doncs, canvia si canvien els seus suports i els mitjans de producció. Estem en un moment en què no sabem quin serà l'impacte de la tecnologia digital i si modificarà la concepció de la literatura que avui posseïm. Segurament, com va pas-

sar amb l'arribada del cinema, que no va matar la literatura sinó que va permetre sorgir una nova forma artística complementària, l'anomenada literatura digital revolucionarà positivament el camp de l'imaginari literari quan deixem d'identificar literatura amb el seu suport actual de difusió, el mitjà imprès i, més concretament, el llibre. El que sí que és cert és que, a hores d'ara, no podem fer com l'estruç, això és, amagar el cap sota terra, davant dels reptes de la nostra contemporaneïtat. Convé mirar-lo cara a cara: amb passió i valentia. Sense moralismes de cap mena.

LLUISA JOVER

JOAN-ELIES ADELL. POETA I PROFESSOR DE TEORIA DE LA LITERATURA A LA UOC

Antoni Llerda de Cretes

JOAQUIM MONTCLÚS

El 17 d'agost passat, sobtadament, ens va deixar l'amic i actual alcalde de la vila de Cretes, Antoni Llerda i Juan. Havia nascut l'any 1961 a Tortosa, quan encara els pobles del Matarranya anaven a resoldre la major part dels afers importants a aquesta ciutat. Després de cursar el batxillerat i altres estudis relacionats amb el món rural, va decidir quedar-se a la seva vila, on treballava com a empleat de banca. Estava casat i tenia dos fills.

Malgrat la seva joventut, era un històric d'aquells primers que durant els anys del període de la Transició van començar a reivindicar la llengua i la cultura catalanes en aquestes terres. En aquells moments mantenia forts contactes amb la gent de Barcelona que després va fundar la Institució Cultural Franja de Ponent. Recordo molt bé que a principis dels vuitanta va publicar un

article en una revista de l'Església en què explicava com s'havien d'escriure en català els noms dels pobles de la comarca del Matarranya. Aquest article va despertar les ires dels sectors més reaccionaris. Després, quan es presentava una discussió sobre un topònim català, no dubtava a fer una consulta per escrit a l'Institut d'Estudis Catalans. Llerda, davant dels més crítics, afirmava que aquest organisme era el que tenia la màxima autoritat en aquestes qüestions en tot el territori dels Països Catalans, concedida pel rei Joan Carles. Durant aquests anys va fundar el grup Gent Jove de Cretes, que va promoure una gran quantitat d'iniciatives en pro de la cultura i la llengua de la població i també de la comarca del Matarranya.

Era un bon cristià, molt pragmàtic i a la vegada molt progressista. Això el va portar a militar al PSOE i a intervenir

en política, on primer va ser regidor i més endavant alcalde de la població. Era amic de tothom i tenia un do especial per consensuar els afers més escabrosos i polèmics. Va promoure una gran quantitat d'iniciatives a la població i a la comarca i, quan aquestes ja començaven a caminar soles, discretament es quedava en un segon terme. A ell es deu la creació del museu municipal de la vila, l'arxiu, l'associació de dones Llerca-convia, la Peña Barcelonista, i la recuperació i restauració de molts edificis i monuments històrics. Com a amant de la música, va ser el principal promotor de l'orquestra Francesc Turrull, de la rondalla i d'una xaranga en què ell tocava el saxofon. Era també diputat provincial i va ser un dels fundadors de l'Associació Cultural del Matarranya, que té per objecte la defensa i promoció de la llengua i la cultura catalanes a la comarca. Va escriure un bon grapat d'articles i també és autor i promotor d'una gran

quantitat de treballs culturals i històrics sobre la vila i la comarca.

Era defensor en gran manera dels Països Catalans, com va demostrar recentment en un discurs molt abrandat, però tocant de peus a terra, pronunciat davant d'unes cinc-cents persones a la vila de Lledó amb motiu de la presentació del llibre de Joan Lluís Camps sobre la història dels quatre pobles que fins a l'any 1957 van pertànyer al bisbat de Tortosa: Calaceit, Arenys, Cretes i Lledó. En aquest discurs Llerda va dir coses com aquestes: "La nostra llengua és la catalana i també ho és la nostra cultura, i per aquesta raó no tenim cap més remei que mirar cap als Països Catalans".

La desaparició d'aquesta figura és un cop molt fort per a aquestes terres, mancades de dirigents preparats i valents com ell. Com nombroses vegades li havia sentit dir, era un català que per les vicissituds històriques moltes vegades havia d'exercir d'aragonès. Potser la història, en ser nat a la ciutat de Tortosa, el recordarà com a català, com veritablement ell se sentia.

JOAQUIM MONTCLÚS. HISTORIADOR